

Het correctievoorschrift bestaat uit:

- 1 Regels voor de beoordeling
- 2 Algemene regels
- 3 Vakspecifieke regels
- 4 Beoordelingsmodel
- 5 Inzenden scores
- 6 Bronvermeldingen

1 Regels voor de beoordeling

Het werk van de kandidaten wordt beoordeeld met inachtneming van de artikelen 41 en 42 van het Eindexamenbesluit v.w.o.-h.a.v.o.-m.a.v.o.-v.b.o.

Voorts heeft het College voor Toetsen en Examens op grond van artikel 2 lid 2d van de Wet College voor toetsen en examens de Regeling beoordelingsnormen en bijbehorende scores centraal examen vastgesteld.

Voor de beoordeling zijn de volgende passages van de artikelen 36, 41, 41a en 42 van het Eindexamenbesluit van belang:

- 1 De directeur doet het gemaakte werk met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen en het proces-verbaal van het examen toekomen aan de examinerator. Deze kijkt het werk na en zendt het met zijn beoordeling aan de directeur. De examinerator past de beoordelingsnormen en de regels voor het toekennen van scorepunten toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
- 2 De directeur doet de van de examinerator ontvangen stukken met een exemplaar van de opgaven, de beoordelingsnormen, het proces-verbaal en de regels voor het bepalen van de score onverwijld aan de gecommitteerde toekomen.

- 3 De gecommiteerde beoordeelt het werk zo spoedig mogelijk en past de beoordelingsnormen en de regels voor het bepalen van de score toe die zijn gegeven door het College voor Toetsen en Examens.
De gecommiteerde voegt bij het gecorrigeerde werk een verklaring betreffende de verrichte correctie. Deze verklaring wordt mede ondertekend door het bevoegd gezag van de gecommiteerde.
- 4 De examinerator en de gecommiteerde stellen in onderling overleg het aantal scorepunten voor het centraal examen vast.
- 5 Indien de examinerator en de gecommiteerde daarbij niet tot overeenstemming komen, wordt het geschil voorgelegd aan het bevoegd gezag van de gecommiteerde. Dit bevoegd gezag kan hierover in overleg treden met het bevoegd gezag van de examinerator. Indien het geschil niet kan worden beslecht, wordt hiervan melding gemaakt aan de inspectie. De inspectie kan een derde onafhankelijke gecommiteerde aanwijzen. De beoordeling van de derde gecommiteerde komt in de plaats van de eerdere beoordelingen.

2 Algemene regels

Voor de beoordeling van het examenwerk zijn de volgende bepalingen uit de regeling van het College voor Toetsen en Examens van toepassing:

- 1 De examinerator vermeldt op een lijst de namen en/of nummers van de kandidaten, het aan iedere kandidaat voor iedere vraag toegekende aantal scorepunten en het totaal aantal scorepunten van iedere kandidaat.
- 2 Voor het antwoord op een vraag worden door de examinerator en door de gecommiteerde scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel. Scorepunten zijn de getallen 0, 1, 2, ..., n, waarbij n het maximaal te behalen aantal scorepunten voor een vraag is. Andere scorepunten die geen gehele getallen zijn, of een score minder dan 0 zijn niet geoorloofd.
- 3 Scorepunten worden toegekend met inachtneming van de volgende regels:
  - 3.1 indien een vraag volledig juist is beantwoord, wordt het maximaal te behalen aantal scorepunten toegekend;
  - 3.2 indien een vraag gedeeltelijk juist is beantwoord, wordt een deel van de te behalen scorepunten toegekend, in overeenstemming met het beoordelingsmodel;
  - 3.3 indien een antwoord op een open vraag niet in het beoordelingsmodel voorkomt en dit antwoord op grond van aantoonbare, vakinhoudelijke argumenten als juist of gedeeltelijk juist aangemerkt kan worden, moeten scorepunten worden toegekend naar analogie of in de geest van het beoordelingsmodel;
  - 3.4 indien slechts één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, wordt uitsluitend het eerstgegeven antwoord beoordeeld;
  - 3.5 indien meer dan één voorbeeld, reden, uitwerking, citaat of andersoortig antwoord gevraagd wordt, worden uitsluitend de eerstgegeven antwoorden beoordeeld, tot maximaal het gevraagde aantal;
  - 3.6 indien in een antwoord een gevraagde verklaring of uitleg of afleiding of berekening ontbreekt dan wel foutief is, worden 0 scorepunten toegekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is aangegeven;

- 3.7 indien in het beoordelingsmodel verschillende mogelijkheden zijn opgenomen, gescheiden door het teken /, gelden deze mogelijkheden als verschillende formuleringen van hetzelfde antwoord of onderdeel van dat antwoord;
- 3.8 indien in het beoordelingsmodel een gedeelte van het antwoord tussen haakjes staat, behoeft dit gedeelte niet in het antwoord van de kandidaat voor te komen;
- 3.9 indien een kandidaat op grond van een algemeen geldende woordbetekenis, zoals bijvoorbeeld vermeld in een woordenboek, een antwoord geeft dat vakinhoudelijk onjuist is, worden aan dat antwoord geen scorepunten toegekend, of tenminste niet de scorepunten die met de vakinhoudelijke onjuistheid gemoeid zijn.
- 4 Het juiste antwoord op een meerkeuzevraag is de hoofdletter die behoort bij de juiste keuzemogelijkheid. Voor een juist antwoord op een meerkeuzevraag wordt het in het beoordelingsmodel vermelde aantal scorepunten toegekend. Voor elk ander antwoord worden geen scorepunten toegekend. Indien meer dan één antwoord gegeven is, worden eveneens geen scorepunten toegekend.
- 5 Een fout mag in de uitwerking van een vraag maar één keer worden aangerekend, tenzij daardoor de vraag aanzienlijk vereenvoudigd wordt en/of tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 6 Een zelfde fout in de beantwoording van verschillende vragen moet steeds opnieuw worden aangerekend, tenzij in het beoordelingsmodel anders is vermeld.
- 7 Indien de examinerator of de gecommiteerde meent dat in een examen of in het beoordelingsmodel bij dat examen een fout of onvolkomenheid zit, beoordeelt hij het werk van de kandidaten alsof examen en beoordelingsmodel juist zijn. Hij kan de fout of onvolkomenheid mededelen aan het College voor Toetsen en Examens. Het is niet toegestaan zelfstandig af te wijken van het beoordelingsmodel. Met een eventuele fout wordt bij de definitieve normering van het examen rekening gehouden.
- 8 Scorepunten worden toegekend op grond van het door de kandidaat gegeven antwoord op iedere vraag. Er worden geen scorepunten vooraf gegeven.
- 9 Het cijfer voor het centraal examen wordt als volgt verkregen.
Eerste en tweede corrector stellen de score voor iedere kandidaat vast. Deze score wordt meegedeeld aan de directeur.
De directeur stelt het cijfer voor het centraal examen vast op basis van de regels voor omzetting van score naar cijfer.
- NB1 Het College voor Toetsen en Examens heeft de correctievoorschriften bij regeling vastgesteld. Het correctievoorschrift is een zogeheten algemeen verbindend voorschrift en valt onder wet- en regelgeving die van overheidswege wordt verstrekt. De corrector mag dus niet afwijken van het correctievoorschrift.
- NB2 Het aangeven van de onvolkomenheden op het werk en/of het noteren van de behaalde scores bij de vraag is toegestaan, maar niet verplicht.
Evenmin is er een standaardformulier voorgeschreven voor de vermelding van de scores van de kandidaten.
Het vermelden van het schoolexamencijfer is toegestaan, maar niet verplicht.
Binnen de ruimte die de regelgeving biedt, kunnen scholen afzonderlijk of in gezamenlijk overleg keuzes maken.

NB3 Als het College voor Toetsen en Examens vaststelt dat een centraal examen een onvolkomenheid bevat, kan het besluiten tot een aanvulling op het correctievoorschrift. Een aanvulling op het correctievoorschrift wordt zo spoedig mogelijk nadat de onvolkomenheid is vastgesteld via Examenblad.nl verstuurd aan de examensecretarissen.

Soms komt een onvolkomenheid pas geruime tijd na de afname aan het licht. In die gevallen vermeldt de aanvulling:

NB

Als het werk al naar de tweede corrector is gezonden, past de tweede corrector deze aanvulling op het correctievoorschrift toe.

Een onvolkomenheid kan ook op een tijdstip geconstateerd worden dat een aanvulling op het correctievoorschrift te laat zou komen.

In dat geval houdt het College voor Toetsen en Examens bij de vaststelling van de N-term rekening met de onvolkomenheid.

3 Vakspecifieke regels

Voor dit examen kunnen maximaal 56 scorepunten worden behaald.

Voor dit examen zijn de volgende vakspecifieke regels vastgesteld:

Voor rekenfouten worden geen scorepunten afgetrokken.

Wanneer echter de kandidaat bij een berekening kennelijk verzuimd heeft door schatting controle op het antwoord uit te oefenen, wordt voor deze fouten één scorepunt afgetrokken tot een maximum van twee scorepunten voor het geheel van de open vragen.

4 Beoordelingsmodel

Vraag	Antwoord	Scores

Aan het juiste antwoord op een meerkeuzevraag wordt 1 scorepunt toegekend.

Rondkomen met je inkomen!

1 C

2 D

3 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste berekening:

De hypotheek bedraagt € 1.650 per maand, het inkomen € 3.575.

$\text{€ } 1.650 / \text{€ } 3.575 \times 100\% = 46,2\%$. (Dit is veel meer dan een gemiddeld gezin: 22%)

of

$22/100 \times \text{€ } 3.575 = \text{€ } 786,50$. Dat bedrag besteedt een gemiddeld gezin aan een hypotheek. (Dat is veel minder dan bij het gezin van Marieke: € 1.650.)

4 **maximumscore 2**

voorbeeld van een juiste uitleg:

- Het spaarsaldo kunnen ze beter gebruiken om de lening (gedeeltelijk) af te lossen. Hierdoor besparen ze op de rente. 1
- De ontvangen spaarrente is namelijk aanzienlijk lager dan de betaalde leenrente. 1

5 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste verklaring:

Collectieve inkoop levert bij leveranciers vaak hoge kortingen op. (Bij collectieve inkoop wordt namens een grote groep consumenten energie ingekocht bij de goedkoopste aanbieder.)

6 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juist antwoord:

Bij vaste lasten zit je vaak nog vast aan een lopend contract. (Meestal werkt een wijziging pas door in een volgende contractperiode.)

Zelfstandig of niet

---

7 D

8 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste berekening:

$$113.823 - 136.640 = -22.817.$$

of

$136.640 - 113.823 = 22.817$ Dit zijn 22.817 bedrijven minder dan het jaar ervoor.

9 **maximumscore 1**

(1) = lager

(2) = lager

10 **maximumscore 1**

voorbeelden van een juiste verklaring:

- De bus gaat meerdere jaren mee.
- De kosten van de bus (afschrijvingen) worden over meerdere jaren verspreid.

11 **maximumscore 2**

voorbeeld van een juiste berekening:

• $€ 42.328 - € 4.000 - € 3.500 - € 2.500 - € 3.000 = € 29.328$ 1

• in procenten van de omzet: $(€ 29.328 / € 42.328) \times 100\% = 69,3\%$ 1

12 **maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste uitleg:

De extra kosten van het aantrekken van personeel kunnen hoger zijn dan de extra omzet.

Vraag	Antwoord	Scores

Collectieve sector

- 13 maximumscore 2**
- (1) = instellingen voor de sociale zekerheid 1
  - (2) = lagere overheden 1
- 14 maximumscore 1**
 voorbeeld van een juiste berekening:
 $\text{€ } 288 \text{ mld} / 40 \times 100 = \text{€ } 720 \text{ mld}$
- 15 C**
- 16 D**
- 17 maximumscore 1**
 voorbeelden van een juiste verklaring:
- Een particulier bedrijf wil winst maken. Door dit streven zal de prijs omhoog kunnen gaan.
  - Reclame/promotie leidt tot extra kosten en dus tot prijsstijging.
- 18 maximumscore 1**
 voorbeeld van een juiste verklaring:
 Door de privatisering kan er concurrentie komen. Door te concurreren kunnen de prijzen gaan dalen.

Vertrouwen

---

19 maximumscore 2

voorbeelden van een juiste berekening:

- $(7 \times € 3.000 + 5 \times € 3.200) = € 37.000$ 1
- $€ 37.000 \times 8\% = € 2.960$
 $€ 2.960 \times 60\% = € 1.776$ 1

of

- $(7 \times € 3.000 + 5 \times € 3.200) = € 37.000$ 1
- $€ 37.000 \times 8\% = € 2.960$ 1

Opmerking

Uit de vraagstelling blijkt niet of het netto of bruto vakantiegeld berekend moet worden. Daarom volstaat een juiste berekening van het bruto vakantiegeld. Een fout in de berekening van het netto vakantiegeld wordt in de beoordeling niet meegenomen.

20 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

- Prijzen van campers (kunnen) stijgen in de loop van de tijd.
- De restwaarde kan lager zijn dan Karel heeft ingeschat.

21 C

22 C

23 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste uitleg:

Bij een hoge spaarrente zullen consumenten eerder geneigd zijn te gaan sparen (in plaats van te gaan kopen).

De voedselparadox

---

24 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste oorzaak:

- beperkte scholing
- beperkte technische kennis
- gebrekkige infrastructuur
- snelle bevolkingsgroei
- internationale schuldverplichtingen

25 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste verklaring:

Nee, de koopkracht van \$ 1,25 is in elk land anders omdat de prijzen overal verschillen.

26 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste oorzaak:

- stijging van de koopkracht
- stijging van het inkomen
- toename van de behoeften

27 maximumscore 1

toenemen

voorbeelden van een juiste verklaring:

- Doordat de bevolking een groter deel van haar inkomen moet besteden aan voedsel zal er minder overblijven voor andere goederen.
- Door een lagere koopkracht zal de vraag naar goederen verminderen.

afnemen

voorbeeld van een juiste verklaring:

Door de gestegen prijzen zullen de inkomsten voor de onderontwikkelde landen die voedsel produceren, gaan stijgen.

28 B

29 C

Duurzaam kweken

---

30 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

- nettowinst: € 1.500.000 – € 250.000 – € 1.100.000 = € 150.000 1
- rendement: € 150.000 / € 5.000.000 x 100% = 3% 1

31 maximumscore 1

voorbeelden van een mogelijke oorzaak:

- Door toenemende concurrentie in de vorm van toetreding kan de omzet van een bedrijf dalen, terwijl de totale omzet stijgt.
- Jan exporteert naar landen waar de vraag naar zijn producten is gedaald.

32 A**33 maximumscore 1**

voorbeeld van een juiste uitleg:

Door een stijging van de arbeidsproductiviteit kunnen de loonkosten per eenheid product omlaag (en wordt de nettowinst per product hoger.)

34 maximumscore 2

voorbeeld van een juiste berekening:

netto-investering: € 4.600.000 – € 2.200.000 = € 2.400.000

- jaarlijkse besparing: 60 % van € 800.000 = € 480.000 1
- terugverdientijd: € 2.400.000 / € 480.000 = 5 jaar 1

35 maximumscore 1

langer

voorbeeld van een juiste verklaring:

Als de gasprijs daalt is de besparing per jaar minder. Het duurt dus langer voordat je de investering hebt terugverdiend.

Vraag	Antwoord	Scores

De staatsschuld

---

36 C

37 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste verklaring:

De volgende generatie moet in de toekomst (via belastingafdrachten) de schuld alsnog aflossen (en rente betalen).

38 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste berekening:

$\text{€ } 10.100.000.000 \times 100 / 2,5 = \text{€ } 404.000.000.000$

39 C

40 D

41 maximumscore 2

(1) verlagen

(2) meer

(3) toegenomen

(4) meer

indien vier antwoorden juist

2

indien drie antwoorden juist

1

indien twee of minder antwoorden juist

0

Dichtbij of ver van huis

42 maximumscore 1

voorbeelden van een juiste verklaring:

- De export naar die landen was vrijwel nihil. Enige toename is dan procentueel al gauw heel veel.
- Het lidmaatschap van de EU zorgt ervoor dat er makkelijker mee gehandeld kan worden. Dit voordeel hebben oude landen in het verleden al gehad.

43 maximumscore 1

voorbeeld van een juiste verklaring:

De welvaart in deze landen is laag. (Zij hebben niet veel te besteden en zullen ondanks de vrijhandel niet ineens veel meer kunnen gaan kopen.)

44 maximumscore 2

voorbeelden van een juist nadeel met verklaring:

- nadeel: Nederlanders kunnen werkloos raken. 1
- verklaring: door het vrij verkeer van personen kunnen er arbeidskrachten naar Nederland komen. 1

of

- nadeel: deze landen worden serieuze concurrenten voor Nederland. 1
- verklaring: de economie in de toetredende landen kan aantrekken. 1

45 maximumscore 3

voorbeeld van een juiste berekening:

- toename uitvoer naar BRIC: € 5,2 mld : 100 x 230 = € 11,96 mld 1
- uitvoer BRIC 2011: € 5,2 mld + € 11,96 mld = € 17,16 mld 1

Het procentuele aandeel van de BRIC-landen in 2011 is:

- € 17,16 mld : € 404,8 x 100 = 4,2% 1

46 maximumscore 1

voorbeeld van een juist argument bij keuze voor de handelsbeperkende maatregelen:

- Door handelsbeperkende maatregelen kan de concurrentiepositie van bedrijven uit BRIC-landen ingeperkt worden. Zo kan onze eigen economie beschermd worden.

voorbeeld van een juist argument bij keuze tegen de handelsbeperkende maatregelen:

- Door niet de strijd met hen aan te gaan, maar juist handelsbetrekkingen aan te gaan, kunnen wij meeprofiteren van hun economische groei doordat de koopkracht in die landen toeneemt.

5 Inzenden scores

Verwerk de scores van alle kandidaten per examinerator in het programma WOLF.
Zend de gegevens uiterlijk op 23 juni naar Cito.

6 Bronvermeldingen

---

informatiebron 6	CBS in bijlage
informatiebron 8	CBS in bijlage
informatiebron 9	Eurostar